

ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณา
ของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ) กับ ข้อเสนอของคณะกรรมการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ

ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง

หมวด ๑ บททั่วไป

หมวด ๒ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม

หมวด ๓ การสร้างความปรองดอง

บทสุดท้าย

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

บทเฉพาะกาล

กลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง สำนักกรรมการ ๓
ด้านวิชาการและกฎหมาย
ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง

หมวด ๑ บททั่วไป

ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ)
กับข้อเสนอของคณะกรรมการสภาพัฒนาการสภารูปแห่งชาติ

ภาค ๔

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญ)	ข้อเสนอของคณะกรรมการ สภาพัฒนาการสภารูปแห่งชาติ
<p>ภาค ๔</p> <p>การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง</p> <p>-----</p> <p>หมวด ๑</p> <p>บททั่วไป</p> <p>-----</p>	<p>ภาค ๔</p> <p>การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง</p> <p>-----</p> <p>หมวด ๑</p> <p>บททั่วไป</p> <p>-----</p>
<p>มาตรา ๒๗๗ บทบัญญัติในภาคนี้ก่อให้เกิดความรับผิดชอบแก่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงาน และพลเมือง ที่ต้องจัดให้มีการปฏิรูปและการสร้างความ ปรองดองตามหลักการและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>มาตรา ๒๗๙ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>
<p>มาตรา ๒๗๘ ความในภาคนี้ให้สิ้นผลบังคับในวันถัดจากวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ครบห้าปี เว้นแต่พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน รัฐสภา หรือ คณะรัฐมนตรีเสนอให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติให้บทบัญญัติในภาคนี้คงใช้บังคับต่อไป ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากออกเสียงประชามติเห็นชอบ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ</p>	<p>มาตรา ๒๘๐ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง

หมวด ๒ การปฏิรูปเพื่อ

ลดความเหลื่อมล้ำ

และสร้างความเป็นธรรม

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจ</p>
<p style="text-align: center;">หมวด ๒ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p style="text-align: center;">ส่วนที่ ๑</p> <p style="text-align: center;">สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ</p> <p style="text-align: center;">-----</p>	<p style="text-align: center;">หมวด ๒ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p style="text-align: center;">ส่วนที่ ๑</p> <p style="text-align: center;">สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ</p> <p style="text-align: center;">-----</p>
<p>มาตรา ๒๗๙ เพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินการปฏิรูปประเทศให้ต่อเนื่องจนบรรลุผลให้มีสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ ซึ่งมีองค์ประกอบและที่มา ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากบุคคลดังต่อไปนี้</p> <p>(ก) สมาชิกสภาพัฒนาการปฏิรูปแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ จำนวนหกสิบคน</p> <p>(ข) สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ จำนวนสามสิบคน</p> <p>(ค) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการปฏิรูปด้านต่างๆ จำนวนสามสิบคน</p> <p>(๒) คณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ ประกอบด้วย กรรมการซึ่งปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาและมาจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการปฏิรูปด้านต่างๆ ไม่เกินสิบห้าคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามมติสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ</p>	<p>มาตรา ๒๘๑ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกสภา ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ</p> <p>คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกตาม วรรคหนึ่ง (๑) และกรรมการตาม (๒) อำนาจหน้าที่อื่น การดำเนินงาน รวมทั้งการอื่นที่จำเป็น ให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ</p> <p>สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ขับเคลื่อนการปฏิรูปโดยการเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปฏิรูปต่อ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม ในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดในหมวดนี้ ส่วนการปฏิรูปในด้านอื่นซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในหมวดนี้ให้ กระทำได้ตามข้อเสนอของคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติโดยความเห็นชอบของ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกสภา ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศทั้งหมดเท่าที่มีอยู่</p> <p>(๒) นำแผนและขั้นตอนการออกกฎหมายและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปฏิรูปของสภาปฏิรูป แห่งชาติ รวมทั้งแผนงานและยุทธศาสตร์การปฏิรูปของทุกภาคส่วนมาบูรณาการเพื่อให้สามารถ ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริงและต่อเนื่อง</p> <p>(๓) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูป</p> <p>(๔) เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของประชาชนเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดี รวมทั้ง สนับสนุนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยกระบวนการสมัชชาเพื่อการปฏิรูป</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๕) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปฏิรูปที่สอดคล้องและเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติ</p> <p>เมื่อคณะรัฐมนตรีได้รับข้อเสนอตามวรรคสี่ (๑) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอและให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการอย่างเพียงพอ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอใดได้ให้ชี้แจงเหตุผลต่อรัฐสภาและสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเพื่อทราบ ในกรณีที่สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่าการปฏิรูปเรื่องใดที่คณะรัฐมนตรีไม่ดำเนินการนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะต้องดำเนินการเรื่องนั้นหรือไม่ ผลการออกเสียงประชามติดังกล่าวให้มีผลผูกพันคณะรัฐมนตรีและสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้ต้องปฏิบัติตาม</p> <p>ให้มีหน่วยธุรการของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศที่มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ</p> <p>ให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติเป็นประจำทุกปีโดยคณะกรรมการประเมินผลแห่งชาติ แล้วแจ้งให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติทราบ และประกาศผลการประเมินดังกล่าวให้ทราบเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิการ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>มาตรา ๒๘๐ ในการดำเนินการตามมาตรา ๒๗๙ วรรคสี่ (๑) หากเห็นว่ากรณีใด จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้นใช้บังคับ ให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและ คณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติจัดทำร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับกรณีนั้นเสนอต่อ รัฐสภาโดยให้เสนอต่อวุฒิสภาก่อน เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอแล้ว หากวุฒิสภาลงมติไม่เห็นชอบ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป แต่หากวุฒิสภาลงมติเห็นชอบ ให้วุฒิสภาเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อสภาผู้แทนราษฎร และให้นำความในส่วนที่ ๖ การตรา พระราชบัญญัติและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ ๗ การควบคุมการตรากฎหมาย ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาใช้บังคับโดยอนุโลม</p> <p>ให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นเพื่อพิจารณาร่าง พระราชบัญญัติดังกล่าวโดยต้องประกอบด้วยสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและ กรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด</p> <p>เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งเสร็จแล้ว</p> <p>(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับวุฒิสภา ให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๖ ต่อไป</p> <p>(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับวุฒิสภา ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังวุฒิสภา หากวุฒิสภาลงมติดี้นั้นร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของ สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความ เห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๕๖ ต่อไป</p> <p>ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามวรรคหนึ่งเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน จะเสนอวุฒิสภาได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีต้อง พิจารณาให้คำรับรองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่าง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่แจ้งผล การพิจารณาภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่านายกรัฐมนตรีให้คำรับรอง</p>	<p>มาตรา ๒๘๒ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p style="text-align: center;">ส่วนที่ ๒ การปฏิรูปด้านต่างๆ —————</p>	<p style="text-align: center;">ส่วนที่ ๒ การปฏิรูปด้านต่างๆ —————</p>
<p>มาตรา ๒๘๑ ให้ดำเนินการตามแผนและขั้นตอนการปฏิรูป การตรากฎหมาย และการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่างๆ ซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบไว้ และโดยเฉพาะให้ดำเนินการปฏิรูปในด้านต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้</p>	<p>มาตรา ๒๘๓ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>
<p>มาตรา ๒๘๒ ให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายและกฎโดยง่าย ให้ตรากฎหมายว่าด้วยการจัดทำประมวลกฎหมายเพื่อรวบรวมและปรับปรุงกฎหมายและกฎในเรื่องต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วนและทันสมัยขึ้นเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป</p> <p>(๒) เพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี ให้ตรากฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดี โดยมีหน่วยงานที่ให้คำแนะนำทางกฎหมายที่จำเป็นแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง จัดทนายความที่มีความสามารถทางคดีอย่างแท้จริง เพื่อดำเนินคดีทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและคดีขึ้นเพื่อการดังกล่าว โดยสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วย</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ มาตรา ๒๘๔</p> <p>๑. การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม โดยปรับแก้กฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เช่น</p> <p>(๑) จัดตั้งศาลคดีคอร์รัปชัน ให้เป็นศาลสองชั้น ใช้ระบบการไต่สวน และเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาชน เช่น สภาตรวจสอบของภาคประชาชนมีสิทธิฟ้องร้องได้</p> <p>(๒) ปรับแก้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและมีการบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามทุจริตและประพฤติมิชอบ</p> <p>(๓) ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีความเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ถูกแทรกแซงทางการเมือง</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๓) ให้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายมีหน้าที่และอำนาจเสนอให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณายกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายหรือกฎ แล้วแต่กรณี ที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระหรือขั้นตอนโดยไม่จำเป็น</p> <p>(๔) ปรับปรุงกฎหมายที่กำหนดเรื่องการออกใบอนุญาตที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดให้สัมปทาน หรือให้สิทธิในการประกอบกิจการ โดยให้ใช้วิธีประมูลโดยเปิดเผยเป็นหลัก เว้นแต่มีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีอาจมีมติให้ดำเนินการด้วยวิธีอื่นได้โดยต้องประกาศเหตุผลให้ทราบเป็นการทั่วไป ใบอนุญาตใดที่ไม่ได้มีการดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตไว้แล้วโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ถือว่าใบอนุญาตนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง และให้หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจออกใบอนุญาตมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ความจำเป็นของการมีใบอนุญาตนั้นต่อรัฐสภาทุกห้าปี</p> <p>(๕) ปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งการระงับข้อพิพาทระหว่างประชาชนโดยกระบวนการยุติธรรมชุมชนหรือการประนีประนอมข้อพิพาทระดับชุมชน เพื่อให้มีการบูรณาการเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว</p> <p>(๖) ให้มีกลไกในการบังคับคดีทางแพ่งที่มีประสิทธิภาพในสังกัดศาลยุติธรรม ทำหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลยุติธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งให้มีมาตรการและกลไกในการบังคับคดีปกครองที่มีประสิทธิภาพตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองด้วย</p> <p>(๗) ให้จัดการศึกษาอบรมเพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเคารพกฎหมาย ยกย่องผู้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตรงไปตรงมา และลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งละเลยไม่บังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิผลอย่างจริงจัง</p>	<p>๒. ส่งเสริม สนับสนุนการรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เช่น</p> <ol style="list-style-type: none"> (๑) รัฐให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ (๒) หลักสูตรในสถาบันการศึกษาทุกระดับ (๓) ผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ <p>๓. ให้ประชาชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบในทุกระดับ</p> <p>๔. ให้มีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยภาคประชาชนช่วยในการขับเคลื่อนภารกิจข้างต้น โดยต้องมีความโปร่งใส และมีกระบวนการผลการดำเนินงานตามเวลาที่กำหนด</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๘) ปฏิรูปโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยโอนภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีใช้ภารกิจหลักของตำรวจไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการแทรกแซงของฝ่ายการเมืองในกระบวนการยุติธรรม กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามหลักคุณธรรม กระจายอำนาจการบริหารงานตำรวจไปสู่ระดับจังหวัดและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจการตำรวจ ปรับปรุงระบบงานสอบสวนให้มีความเป็นอิสระแยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้พนักงานอัยการ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอมีอำนาจสอบสวนร่วมกับหน่วยงานด้านการสอบสวนในกรณีที่ประชาชนร้องขอความเป็นธรรม ปรับปรุงระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้มีความเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีระบบบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง และจัดสรรและกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณให้แก่หน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ให้เพียงพอและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	
<p>มาตรา ๒๘๓ ให้มีการปฏิรูปด้านการเงิน การคลัง และภาษีอากร ตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) จัดระบบภาษีเป็นสองระดับ คือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น และดำเนินการให้องค์กรบริหารท้องถิ่นมีรายได้ที่จำเป็นแก่การใช้จ่ายของท้องถิ่น และมีระบบการตรวจสอบการใช้งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>(๒) ให้มีกฎหมายกำหนดให้บุคคลต้องแสดงรายได้ของตนต่อหน่วยงานของรัฐที่</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง</p> <p>มาตรา ๒๘๕ รัฐพึงจัดตั้งให้มีคณะกรรมการปฏิรูปการเงิน การคลัง และการภาษีอากรที่เป็นอิสระ ประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ในอัตราส่วนที่เหมาะสมให้มีอำนาจ ศึกษา วิเคราะห์ เสนอแนะ ปรับปรุงกฎหมายการเงินการคลังและภาษีอากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ความเป็นกลาง ความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมและดำเนินการ</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้มีรายได้ทุกคนเข้าสู่ระบบภาษีอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รัฐจะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้ไม่เพียงพอ และให้ผู้ซึ่งได้เสียภาษีมีสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย</p> <p>(๓) ปรับปรุงระบบภาษีให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นกลาง เป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยการพิจารณากเลิกมาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีต่างๆ ให้เหลือน้อยที่สุด</p> <p>(๔) จัดให้มีระบบบำนาญแห่งชาติเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรที่ยังไม่ได้อยู่ในระบบบำนาญให้ดำรงชีพได้อย่างเพียงพอและยั่งยืน</p> <p>ให้มีคณะกรรมการปฏิรูปการเงิน การคลัง และภาษีอากรที่เป็นอิสระภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ในสัดส่วนที่เหมาะสม มีอำนาจหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมาย การเงิน การคลัง และภาษีอากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ความเป็นกลาง ความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งเพื่อเป็นการเพิ่มฐานภาษีประเภทต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>ได้ภายใน ๑ ปี นับจากวันที่รัฐธรรมนูญมีผลบังคับ โดยรัฐพึงจัดให้มีการปรับปรุงกฎหมายการคลังและกฎหมายภาษีอากรโดยตรากฎหมายภาษีอากร เพื่อเป็นการเพิ่มฐานภาษีประเภทต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการปฏิรูปการเงิน การคลังและการภาษีอากรเสนอ</p> <p>รัฐพึงจัดระบบภาษีเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น และดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้มากพอสมควรแก่การใช้จ่ายของท้องถิ่น และให้มีระบบการตรวจสอบการใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการตรากฎหมายทั้งหมดให้แล้วเสร็จภายใน ๒ - ๓ ปี นับจากวันที่รัฐธรรมนูญมีผลบังคับ</p> <p>ในการปฏิรูปภาษีอากรรัฐพึงจัดให้บุคคลแสดงสถานะรายได้ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้มีรายได้ไม่เพียงพอได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ และให้ผู้มีรายได้ถึงเกณฑ์ต้องเสียภาษีโดยผู้เสียภาษีมีสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย เสียภาษีไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดอย่างเป็นธรรม ได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องและแน่นอน ให้สามารถอุทธรณ์คัดค้านการประเมินภาษีได้ รวมทั้ง ได้รับความคุ้มครองในสิทธิส่วนบุคคล</p>
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง</p> <p>มาตรา ๒๘๖ รัฐพึงจัดให้มีการปฏิรูประบบบำนาญแห่งชาติ เพื่อให้มีความครอบคลุมเพียงพอและยั่งยืน</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>มาตรา ๒๘๔ ให้มีการปฏิรูปด้านการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) การบริหารราชการแผ่นดินและการจัดสรรงบประมาณต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาวและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ</p> <p>(๒) กำหนดขอบเขตภารกิจอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในการบริหารราชการแผ่นดินในลักษณะกลุ่มภารกิจ การบริหารราชการภาคและพื้นที่อื่น ให้ชัดเจนและสัมพันธ์กันแบบบูรณาการ โดยยึดการมีส่วนร่วมและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก</p> <p>(๓) สร้างระบบและกลไกในการบริหารราชการแผ่นดินโดยเน้นการให้บริการผ่านระบบสารสนเทศ</p> <p>(๔) ทบทวนภารกิจและบริการสาธารณะที่หน่วยงานของรัฐจัดทำอยู่เพื่อลดและขจัดความซ้ำซ้อนระหว่างกัน ภารกิจและบริการสาธารณะใดที่อาจให้องค์กรภาคเอกชน องค์กรเอกชน หรือองค์กรบริหารท้องถิ่นจัดทำได้โดยมีคุณภาพและมาตรฐานที่ไม่ต่ำกว่าที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐ และมีราคาที่ไม่สูงเกินสมควร หน่วยงานของรัฐต้องยุติการดำเนินการและถ่ายโอนภารกิจและบริการนั้นให้องค์กรภาคเอกชน องค์กรเอกชน หรือองค์กรบริหารท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการ</p> <p>(๕) ให้มีองค์กรบริหารการพัฒนาภาคทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาจังหวัดต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในภาคและกำกับดูแลหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ จัดทำแผนและบริหารงบประมาณแบบพื้นที่เพื่อดำเนินการพัฒนาภาคที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งไม่ซ้ำซ้อนกับงานของจังหวัดและองค์กรบริหารท้องถิ่น ประสานการพัฒนาพื้นที่บริหารงานระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้เกิดการพัฒนารูปแบบบูรณาการและยั่งยืนของการพัฒนาในระดับพื้นที่ของหลายจังหวัด ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>(๖) ให้มีคณะกรรมการอิสระว่าด้วยค่าตอบแทนบุคลากรภาครัฐ ทำหน้าที่ศึกษา</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน</p> <p>มาตรา ๒๘๗ การบริหารราชการแผ่นดินต้องตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว แผนนโยบายแห่งรัฐและนโยบายของรัฐบาล โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลัก เพื่อเป็นกรอบเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน และกำกับการบริหารงบประมาณและทรัพยากรของชาติ</p> <p>รัฐต้องวางระบบและกลไกที่สำคัญเพื่อการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว การปฏิรูประบบการบริหารและจัดบริการของรัฐ</p> <p>รัฐต้องปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภทให้มีมาตรฐานที่เป็นเอกภาพในด้านการสรรหา กลั่นกรอง และแต่งตั้งบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งตามระบบคุณธรรม การกำหนดระดับตำแหน่ง เงินเดือน ค่าตอบแทน และสิทธิประโยชน์ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งในส่วนราชการ หน่วยงานในกำกับของรัฐและองค์กรอิสระให้สอดคล้องและเป็นธรรม เพื่อให้สามารถรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้ในองค์กรภาครัฐและปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด</p> <p>รัฐต้องปฏิรูประบบงบประมาณและจัดให้มีงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์ และงบประมาณเชิงพื้นที่โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ ธรรมภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำ</p> <p>รัฐต้องออกแบบและจัดโครงสร้างการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคขึ้นใหม่ เพื่อให้สามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระดับภาคหรือกลุ่มจังหวัดได้</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>วิเคราะห์ เทียบเคียง ค่าตอบแทน ซึ่งรวมทั้งเงินเดือน สวัสดิการ และประโยชน์ตอบแทนอื่น ทุกประเภทของเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภทและทุกระดับ กับค่าตอบแทนในภาคเอกชน และ แจ้งให้รัฐสภาและคณะรัฐมนตรีทราบ แล้วประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไปทุกระยะ ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ</p>	
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น</p> <p>มาตรา ๒๘๘ รัฐต้องออกกฎหมายและจัดให้มีกลไกที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้ง องค์กรบริหารท้องถิ่นขนาดใหญ่เต็มพื้นที่จังหวัด ให้เสร็จสมบูรณ์ภายในหนึ่งปี นับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และดำเนินการจัดตั้งองค์กรบริหารท้องถิ่น ดังกล่าว ขึ้นในพื้นที่ที่มีความพร้อมและเหมาะสมโดยเร็ว</p>
<p>มาตรา ๒๘๕ ให้มีการปฏิรูปด้านการบริหารท้องถิ่นตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ตรากฎหมายและจัดให้มีกลไกที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งองค์กรบริหารท้องถิ่นเต็ม พื้นที่จังหวัดให้เสร็จสมบูรณ์ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และดำเนินการจัดตั้ง องค์กรบริหารท้องถิ่นดังกล่าวขึ้นในพื้นที่ที่มีความพร้อมและเหมาะสมโดยเร็ว</p> <p>(๒) ให้มีคณะกรรมการการกระจายอำนาจแห่งชาติ ประกอบด้วยผู้แทนจากส่วน ราชการ ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยอย่างน้อยต้อง ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากสมาชิกสภาเมืองไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เพื่อกำหนดนโยบาย กำหนดมาตรฐานกลาง และขับเคลื่อนการกระจายอำนาจอย่างมีเอกภาพและสามารถ ดำเนินการให้การกระจายอำนาจเป็นผลสำเร็จ โดยให้มีสำนักงานคณะกรรมการการกระจาย อำนาจแห่งชาติ รับผิดชอบงานธุรการและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่จำเป็น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>มาตรา ๒๘๙ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>มาตรา ๒๘๖ ให้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถ โดยยึดหลักดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) กระจายอำนาจการจัดการศึกษาโดยลดบทบาทของรัฐจากการเป็นผู้จัดการศึกษา ให้เป็นผู้จัดให้มีการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน รวมทั้งกำกับนโยบาย แผน มาตรฐาน และติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการ การศึกษาได้อย่างมีอิสระ มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา ทั้งนี้ โดยให้ เอกชน ชุมชน และองค์กรบริหารท้องถิ่น มีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมด้วย</p> <p>(๒) จัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวโดยตรงแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างพอเพียงตามความจำเป็น และเหมาะสมของผู้เรียน สำหรับการศึกษาระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยม ทั้งการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ</p> <p>(๓) ปรับปรุงระบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา โดยยกระดับ ความรู้ให้กับผู้เลี้ยงดูให้มีสมรรถนะและสัมพันธภาพที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูเด็กเล็กก่อนวัย เรียนให้เกิดพัฒนาการที่สมบูรณ์ มีความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ทุกมิติทั้งด้านกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม</p> <p>(๔) ปรับปรุงการอาชีวศึกษาไปสู่ระบบการผลิตและพัฒนาบุคลากรภาคการผลิตที่มี ทักษะ มีสมรรถนะในการประกอบอาชีพตรงตามความต้องการและสาขาที่ขาดแคลน</p> <p>(๕) ปรับปรุงระบบอุดมศึกษาให้การจัดการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศและเสริมสร้างสมรรถนะด้าน วิชาการเพื่อรับใช้สังคม</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์</p> <p>มาตรา ๒๙๐</p> <p><u>เพื่อให้ทิศปฏิรูปประเทศที่ชัดเจนสอดคล้องกับทิศที่ได้โดยแผนฯ สวดเร็ว และต่อเนื่อง</u> ให้มีคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์การศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระในกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญนี้ โดยมีทำหน้าที่ปฏิรูปประเทศและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างสอด สดคล้องชีวิต กำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และให้ความเห็นชอบการจัดสรร งบประมาณด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนจัดทำและ ปรับปรุงบรรดากฎหมายและการดำเนินการอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็น อุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษา</p> <p><u>นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ทิศจัดสรรงบประมาณ และกฎหมายที่กำหนดตาม</u> <u>วรรคหนึ่ง</u> <u>ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักการและแนวทางดังต่อไปนี้</u></p> <p>(๑) กระจายอำนาจการจัดการศึกษาโดย<u>ปรับเปลี่ยนและลดรัฐมีบทบาทของรัฐ</u> สอดคล้องเป็นผู้จัดสรรศึกษาไปเป็นผู้ใช้ให้มีการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน สวมทั้งกำกับนโยบาย แผนและมาตรฐาน และติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาและ ส่งเสริมความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา จัดให้มีหน่วยงานอิสระรับผิดชอบการ พัฒนากลไกการจัดการระดับพื้นที่และสมาชิกเครือข่ายการศึกษาขึ้นในทุกจังหวัด รวมทั้งจัดให้มีหน่วยงานอิสระรับผิดชอบการวิจัยระบบการศึกษาและพัฒนา <u>มนุษย์</u> ภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๖) พัฒนาระบบการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการคิด การใช้เหตุผล และการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้และสื่อสาธารณะด้านการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควบคู่กับการศึกษาด้านศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และพลเมืองศึกษา เพื่อบ่มเพาะจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลของคนไทยทุกระดับ รวมทั้งเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และสามารถสร้างสังคมแห่งปัญญา</p> <p>(๗) ปรับปรุงระบบการผลิต การพัฒนา และการประเมินครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยอาศัยผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน ทั้งนี้ การผลิตต้องเน้นคุณลักษณะและสมรรถนะที่มีความเหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา</p> <p>(๘) พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในวงการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยจัดให้มีระบบตรวจสอบความโปร่งใสของการบริหารและการจัดการศึกษาทุกระดับ</p> <p>(๙) ปรับระบบการทดสอบและประเมินผลการศึกษา ให้เป็นการทดสอบการเรียนรู้ ความถนัด และคุณลักษณะผู้เรียนที่ครบทุกมิติเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนการประเมินคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาและรับรองคุณภาพ</p> <p>(๑๐) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการศึกษาทั้งระดับชาติ ระดับพื้นที่ และระดับท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการศึกษาและพัฒนามนุษย์ และเอื้ออำนวยให้การปฏิรูปการศึกษาและพัฒนามนุษย์บรรลุผล</p> <p>(๑๑) ปรับปรุงให้สภาวิชาชีพมีอำนาจเฉพาะในการรับรองหลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยไม่กระทบต่อเสรีภาพทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา</p>	<p>(๒) <u>ปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา โดยให้มีสำนักงานบริหารการเงินและการคลังเพื่อการศึกษา ทำหน้าที่จัดระบบการจัดสรรค่าใช้จ่ายสหพันธโดยตรงแก่ผู้รับ</u> <u>ตรงที่ศึกษาทุกคนอย่างพอเพียงและตามความเหมาะสม</u> สำหรับตรงที่ศึกษาผู้เรียนระดับปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาสหสัมพันธ์ขั้นพื้นฐาน และจัดระบบระบบทรัพยากรการศึกษาแก่พลเมืองภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>(๓) <u>ส่งเสริมความเข้มแข็งดีบุกคตของสทวตที่ตชทให้สททตบรชที่ทตตตตตที่ตชทได้</u> <u>อย่างมีประสิทธิภาพ มีอิสระ และรับผิดชอบต่อผลผลิตที่ผลิตที่ตชทปฏิรูประบบการ</u> <u>เรียนรู้ของพลเมืองให้สัมพันธ์กันทั้งระบบ เริ่มจากการพัฒนาเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์</u> <u>มารดาการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา และ</u> <u>การศึกษาตลอดชีวิต โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาในแต่ละช่วงวัย</u></p> <p>(๔) <u>ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางตรงเรียนรู้ และสื่อสหจรณะด้นทตตที่ตชท</u> <u>วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดีศิลปะ วัฒนธรรม และตทสนท เพื่อบ่มเพาะจิตสำนึกตทวท</u> <u>เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม และสรีชชชวม ปฏิรูประบบธรรมาภิบาล ให้</u> <u>คณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติจัดกลไกและระบบ</u> <u>ตรวจสอบการศึกษาให้สอดคล้องกับสากล ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้</u> <u>รัฐธรรมนูญนี้</u></p> <p>(๕) <u>ปรับปรุงระบบตทตผลตตตต อทททชช และผู้บรชทตทตตทท เพื่อขยทตระดับ</u> <u>คุณภาพตทตที่ตชทให้มีการจัดทำประมวลกฎหมายการศึกษา โดยมีเนื้อหาครอบคลุม</u></p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๑๒) ให้มีการจัดทำประมวลกฎหมายการศึกษา โดยมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา และการให้ประชาชน ชุมชน องค์กรภาคเอกชน และองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการบริหารการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้</p> <p>เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาตามมาตรานี้สามารถดำเนินการได้โดยรวดเร็วและต่อเนื่อง ให้มีคณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติซึ่งอยู่ในกำกับของนายกรัฐมนตรี ภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ทำหน้าที่ปฏิรูปการศึกษาและพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้านตลอดชีวิต กำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ กลั่นกรองการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ ตลอดจนจัดทำและปรับปรุงบรรดากฎหมายที่จำเป็นเพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาของทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษา</p> <p>องค์ประกอบ ที่มา อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายการศึกษาและพัฒนามนุษย์แห่งชาติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p><u>พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา รวมถึงเนื้อหาอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งนี้ให้แล้วเสร็จภายในสามปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</u></p> <p><u>๕๖)แก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นในวงการศึกษา</u></p> <p><u>๕๗(๖) ดำเนินการอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และพัฒนามนุษย์ และ</u> <u>เอื้ออำนวยให้การปฏิรูปการศึกษาและพัฒนามนุษย์บรรลุผล</u></p> <p>องค์ประกอบ ที่มา อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนา <u>นโยบายการศึกษาและทรัพยากรพัฒนามนุษย์แห่งชาติ</u> ให้เป็นไปตามที่กฎหมาย บัญญัติ</p> <p>ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และกฎหมายที่กำหนดตามวรรคหนึ่งสอง</p>
<p>มาตรา ๒๘๗ ให้มีการปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการผังเมือง โดยคำนึงถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม หลักการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน และหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังต่อไปนี้</p>	<p><u>คณะกรรมการปฏิรูปทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</u></p> <p>มาตรา ๒๘๑ รัฐต้องปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ <u>การผังเมือง</u> ด้วยหลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม หลักการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่าง</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
	<p>สิ่งแวดล้อมและการเยียวยาความเสียหาย องค์กรและสถาบันเกี่ยวกับความยุติธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง การปรับปรุงกระบวนการและกลไกบังคับคดีด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p style="text-align: center;">๔. การปฏิรูปกฎ กติกา รูปแบบ และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง</p>
<p>มาตรา ๒๘๘ ให้มีการปฏิรูปด้านพลังงานตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) บริหารจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ให้ปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติอื่นเป็นทรัพยากรของชาติและมีไว้เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชน และดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพลังงานให้สอดคล้องกับหลักการข้างต้น</p> <p>(๒) ปรับปรุงให้การสำรวจ การผลิต และการใช้ปิโตรเลียมหรือพลังงานอื่นใด ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิถีชีวิตและสุขภาพของประชาชนและชุมชน</p> <p>(๓) ดำเนินการให้ประชาชนได้รับรู้ เข้าถึง และเข้าใจในข้อมูลด้านพลังงาน และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพลังงาน ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้งการติดตามและตรวจสอบการดำเนินนโยบายและแผนนั้น</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปพลังงาน</p> <p>มาตรา ๒๙๒ ปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติอื่นเป็นทรัพยากรของชาติและมีไว้เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศและประชาชน รัฐต้องบริหารจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพลังงานให้สอดคล้องกับหลักการข้างต้น</p> <p>การสำรวจ การผลิต และการใช้ปิโตรเลียมและเชื้อเพลิงธรรมชาติอื่น หรือพลังงานอื่นใด ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนและชุมชน</p> <p>รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับรู้ เข้าถึง และเข้าใจในข้อมูลด้านพลังงาน และมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพลังงาน รวมทั้งติดตามตรวจสอบการดำเนินนโยบายพลังงานของภาครัฐด้วย</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>มาตรา ๒๘๙ ให้มีการปฏิรูปด้านแรงงานตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ตรากฎหมายและกำหนดกลไกเพื่อรองรับเสรีภาพของผู้ใช้แรงงานในการสมาคม การรวมตัวกัน และการร่วมเจรจาต่อรองให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ</p> <p>(๒) สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารแรงงานเพื่อเป็นกองทุนการเงินของผู้ใช้แรงงานในการ ส่งเสริมการออมและพัฒนาตนเองอันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการแรงงาน</p> <p>มาตรา ๒๙๓ รัฐต้องดำเนินการปฏิรูปด้านแรงงานตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) กำหนดกลไก ปรับปรุง หรือตรากฎหมาย เพื่อรองรับสิทธิของพนักงานหรือ ผู้ใช้แรงงานให้สอดคล้องกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วย เสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิในการรวมตัวกันและอนุสัญญาแรงงาน ระหว่างประเทศว่าด้วยการปฏิบัติตามหลักการแห่งสิทธิในการรวมตัวและร่วมเจรจา ต่อรองของแรงงาน</p> <p>(๒) สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารแรงงานหรือเพื่อเป็นกองทุนการเงินของแรงงาน ในการส่งเสริมการออมและพัฒนาตนเองอันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อ <u>สตรี พัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงาน</u></p>
<p>มาตรา ๒๙๐ ให้มีการปฏิรูปด้านวัฒนธรรมภายใต้หลักการการมีส่วนร่วมในการ วางแผนแม่บทและบริหารจัดการของประชาชน และหลักการรักษาดุลยภาพระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) สนับสนุนให้มีสมัชชาศิลปวัฒนธรรมระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งมาจากภาค ประชาสังคมตามความพร้อมในแต่ละพื้นที่ เพื่อปกป้อง พื้นฟู สืบสาน ส่งเสริม และพัฒนา งาน ด้านศิลปวัฒนธรรมตามความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยให้มีความเป็นอิสระและประสานงาน กับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและคณะกรรมการยุทธศาสตร์การปฏิรูปแห่งชาติ</p> <p>(๒) จัดตั้งกองทุนทุนทางวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นกองทุนภาคประชาสังคมเพื่อสร้างเสริม ศิลปวัฒนธรรม</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา</p> <p>มาตรา ๒๙๔</p> <p>๑. รัฐต้องดำเนินการปฏิรูปด้านวัฒนธรรม ตามแนวทางดังนี้</p> <p>๑) รัฐต้องสนับสนุนให้มีสมัชชาศิลปะและวัฒนธรรมทั้งในระดับชาติและระดับ ท้องถิ่น ซึ่งมาจากภาคประชาสังคม ในฐานะสมัชชาเฉพาะประเด็นตามความพร้อมใน แต่ละพื้นที่ เพื่อส่งเสริม พัฒนา ปกป้อง พื้นฟูอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานงานด้าน ศิลปะ วัฒนธรรมอันหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยสมัชชาจะเป็นผู้กำหนดทิศทางแผน</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๓) องค์กรบริหารท้องถิ่นต้องสนับสนุนงบประมาณและการจัดการที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม</p>	<p>แม่บทระดับชาติว่าด้วยศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการวางแผน การขยายผล และการติดตามประเมินผล โดยให้สมาชิกต่างกล่าวถึงความอิสระ เชื่อมโยงภารกิจ ประสานงานกับองค์กรภาคประชาสังคมที่มีอยู่และสมาชิกพลเมืองเพื่อการปฏิรูป ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการของภาคประชาชนและหลักการ รักษาคุณภาพระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน</p> <p>๒) รัฐต้องจัดและสนับสนุนกองทุนสร้างเสริมศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นกองทุน ภาคประชาสังคม โดยให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการ โดยกองทุนจะสนับสนุนการดำเนินการของสมาชิกศิลปะและวัฒนธรรมระดับชาติ และแผนแม่บทระดับชาติว่าด้วยศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและยั่งยืนภายใต้หลักการรักษาคุณภาพระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน</p>
<p>มาตรา ๒๙๑ ให้มีการปฏิรูปด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) จัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ปรับปรุงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนมีตรรกะและมีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีมาตรการจูงใจให้นักวิทยาศาสตร์ไทยที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศนำความรู้ความเชี่ยวชาญมาพัฒนา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา</p> <p>มาตรา ๒๙๕ รัฐต้องดำเนินการปฏิรูปด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) จัดให้มีกลไกให้ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้คำปรึกษาแก่</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๒) ลงทุนด้านการศึกษา วิจัย การสร้างนวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศอย่างเพียงพอ และมีมาตรการจูงใจทางภาษีและทางอื่น เพื่อให้เอกชนดำเนินการดังกล่าวเองหรือร่วมกับภาครัฐ ตลอดจนมีมาตรการช่วยเหลือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง เพื่อนำมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและทันต่อสภาพโลกาภิวัตน์</p> <p>(๓) สร้างฐานข้อมูลการประดิษฐ์คิดค้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวอย่างทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำผลการศึกษาวิจัยและการประดิษฐ์คิดค้นไปใช้ในกระบวนการผลิตและการให้บริการ</p> <p>(๔) จัดให้มีและพัฒนากลไกในการคุ้มครอง แบ่งปัน และการนำผลงานการประดิษฐ์คิดค้น และการสร้างสรรค์ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>(๕) สนับสนุนหรือลงทุนให้องค์กรบริหารท้องถิ่น ชุมชน และผู้ประกอบการรายย่อย ในภาคเกษตรกรรม ภาคการผลิต และภาคบริการ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการโดยให้องค์กรบริหารท้องถิ่น ชุมชน และผู้ประกอบการรายย่อยเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสมรรถนะและความสามารถของท้องถิ่นและชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้</p> <p>เพื่อให้การปฏิรูปด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตามมาตรานี้เป็นไปอย่างมีระบบและรวดเร็ว ให้มีคณะกรรมการปฏิรูปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทำหน้าที่ปฏิรูปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนเพื่อการปฏิรูปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนจัดทำ ปรับปรุง และแก้ไข</p>	<p>คณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีข้อมูลประจักษ์ในการวางแผนและดำเนินนโยบายและจัดให้มีกลไกเพื่อดำเนินการปฏิรูปประเทศ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา ไม่น้อยกว่าสิบปีเพื่อนำประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วบนฐานนวัตกรรม</p> <p>(๒) ดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายและการบริหารจัดการที่เป็นอุปสรรคหรือจำเป็นต่อการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญา โดยใช้กลไกความร่วมมือภาครัฐ บทบาทของภาคเอกชน และการบริหารในระดับยุทธศาสตร์</p> <p>(๓) สนับสนุนหรือลงทุนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ในภาคการผลิตและภาคบริการ เพื่อสร้างสมรรถนะความสามารถของชุมชนและท้องถิ่นให้พัฒนาตนเองได้ เพื่อการใช้ประโยชน์ พัฒนา อนุรักษ์ และการสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>บรรดากฎหมายที่จำเป็นเพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ</p> <p style="text-align: center;">องค์ประกอบ ที่มา อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	
<p>มาตรา ๒๙๒ ให้มีการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจมหภาคตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกัน ลด จำกัดหรือจัดการผูกขาด และการกีดกันการแข่งขัน อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ธุรกิจมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเอง และระหว่างรัฐวิสาหกิจกับเอกชน รวมทั้งป้องกันมิให้ผู้ประกอบการรายใหญ่ใช้อำนาจเหนือตลาด ในกรณีที่รัฐจำเป็นต้องทำการผูกขาดในกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์เพื่อประชาชนส่วนใหญ่ รัฐต้องกำกับดูแลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค</p> <p>(๒) บริหารจัดการรัฐวิสาหกิจอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส ทบทุนความจำเป็นในการดำรงอยู่ของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง และควมมีประสิทธิภาพ โดยต้องกำหนดเป้าหมายการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งอย่างชัดเจน และยกระดับธรรมาภิบาลของรัฐวิสาหกิจให้ได้ระดับสากล</p> <p>กำหนดบทบาทและภารกิจของหน่วยงานของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐวิสาหกิจให้ชัดเจน โดยแยกให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกิจรายสาขาเศรษฐกิจ กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจแทนรัฐ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลและป้องกันมิให้</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ</p> <p>มาตรา ๒๙๖ รัฐต้องดำเนินการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจตามแนวทางต่อไปนี้</p> <p>(๑) รัฐต้องดำเนินการและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำอันเป็นการผูกขาด ลด หรือ จำกัดการแข่งขันในการประกอบธุรกิจ อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ระหว่างภาคเอกชนกันเอง และ ระหว่างรัฐและเอกชน ในกรณีที่รัฐจำเป็นต้องมีการผูกขาดในกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์เพื่อประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า รัฐต้องกำกับดูแลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค</p> <p>(๒) รัฐต้องมียุทธศาสตร์ว่าด้วยการดำเนินการรัฐวิสาหกิจที่ชัดเจน ทั้งในแง่ความจำเป็นในการดำรงอยู่ ความมีประสิทธิภาพ การแข่งขันที่เป็นธรรมกับภาคธุรกิจ การกำหนดเป้าหมายการดำเนินการที่ชัดเจน และการยกระดับธรรมาภิบาลให้เทียบเท่าสากล โดยแยกความแตกต่างให้ชัดเจนระหว่างหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกิจรายสาขาเศรษฐกิจกับหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่เป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจแทนประชาชน โดยจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ รับผิดชอบในการดำเนินงานในฐานะเป็น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการกิจการ สถาปณีสถาปัตยกรรมแห่งชาติ</p>
<p>มีการแทรกแซงทางการเมือง และให้มีการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนหรือขาดประสิทธิภาพ โดยจัดให้มีองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อรับผิดชอบในการฟื้นฟูรัฐวิสาหกิจดังกล่าว</p> <p>(๓) ดำเนินการให้ประชาชนและองค์กรชุมชนมีความเท่าเทียมในเชิงโอกาส มีความรู้พื้นฐานทางการเงิน เข้าถึงบริการทางการเงินขั้นพื้นฐานในรูปแบบของ กองทุนการออมชุมชน สหกรณ์ชุมชน ระบบธนาคาร ตลาดทุน หรือรูปแบบอื่น รวมทั้งเข้าถึงสาธารณูปโภคสำคัญด้านต่าง ๆ</p> <p>(๔) จัดสรรงบประมาณพัฒนาพิเศษเพิ่มเติมตามความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนา พื้นที่ยากจนและกลุ่มคนผู้มีรายได้น้อย เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ</p> <p>(๕) สนับสนุนภาคเอกชนและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการใช้มาตรการทางภาษีอากรและมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม</p> <p>(๖) ปรับโครงสร้างการกำกับดูแลและการส่งเสริมการสหกรณ์ โดยยกระดับมาตรฐาน การดำเนินงานของสหกรณ์เพื่อการออมทรัพย์ให้เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคงและมีธรรมาภิบาล และยกระดับมาตรฐานสหกรณ์ประเภทอื่นเพื่อส่งเสริมการรวมตัวและความเข้มแข็งของสมาชิก โดยยึดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และโอกาสทางสังคม ให้จัดตั้งหน่วยงานกลางมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ กรอบ นโยบาย เป้าหมายในการขจัดความยากจน ลดระดับความเหลื่อมล้ำของประชาชนที่ชัดเจน รับผิดชอบในการประสานงานและประเมินผลการดำเนินงาน และอำนาจหน้าที่อื่น ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>ตัวแทนของเจ้าของรัฐวิสาหกิจทุกแห่ง</p> <p>(๓) ในการจัดสรรงบประมาณประจำปี รัฐต้องดำเนินการจัดสรรงบประมาณ พัฒนาพิเศษเพิ่มเติมตามความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ให้กับผู้ที่ยากจนกว่าทั้งในเชิง พื้นที่และในเชิงกลุ่ม เพื่อช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ ช่วยให้เข้าถึงแหล่งทุน ช่วยสร้างให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง และช่วยยกระดับฐานะของคน เหล่านั้น ให้ทัดเทียมกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศในระยะยาว</p> <p>(๔) รัฐต้องสนับสนุนภาคเอกชนและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ความเหลื่อมล้ำของประเทศ ด้วยการใช้มาตรการจูงใจทางภาษีอากร และมาตรการ ทางกฎหมายที่เหมาะสม</p> <p>(๕) รัฐต้องมีแผนยุทธศาสตร์มุ่งพัฒนาเกษตรกรไทยให้เป็นอาชีพที่มีรายได้สูง มี เกียรติ มีศักดิ์ศรี และทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศส่งออกความมั่นคงอาหารใน ภูมิภาคเอเชียโดยมีแผนปฏิบัติที่ชัดเจนตลอดจนการพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำโดยใช้องค์ความรู้ทั้งจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นไปจนถึงการใช้การ วิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างวิทยาการที่ต้องการ และช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดเล็ก และขนาดกลาง</p> <p>(๖) รัฐต้องแผนพัฒนาสนับสนุนให้เกิดสังคมผู้ประกอบการเพื่อยกระดับความ เข้มแข็งของผู้ประกอบการไทยโดยการสร้างสังคมผู้ประกอบการที่มีสมรรถภาพสูง ร่วมกันประกอบธุรกิจที่จะนำประเทศไทยไปสู่เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของชาติ</p> <p>(๗) รัฐต้องมียุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยมีเป้าหมายให้</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิ สภาพัฒนาการ</p>
	<p>ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพของโลกและมีสัดส่วนในผลผลิตมวลรวมของประเทศเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งกระจายรายได้ไปสู่ส่วนภูมิภาคและประชาชนอย่างทั่วถึง โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของประชาชนและชุมชน พร้อมทั้งปรับปรุงโครงสร้างของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการระดับชาติด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทั้งด้านแผนงานและงบประมาณ เพื่อขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>(๘) รัฐต้องมีแผนยุทธศาสตร์ระดับโครงสร้างพื้นฐานทุกด้านเพื่อเป็นรากฐานในการสร้างเศรษฐกิจและสังคมสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ โดยปฏิรูประบบการขนส่งให้เกิดความต่อเนื่องในทุกรูปแบบ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ การเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ ในโลก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสังคมที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น</p> <p>(๙) รัฐต้องมีแผนยุทธศาสตร์เพื่อสร้างสังคมดิจิทัลให้เกิดขึ้นในประเทศไทยโดยให้มีการบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ และภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสำหรับอุตสาหกรรมนี้ในภูมิภาคนี้ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานระบบ เนื้อหา และผู้ประกอบการที่มีความรู้ความสามารถ</p>

<p>ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p>ข้อเสนอของคณะกรรมการ สถาปณีสถาปัตยกรรมแห่งชาติ</p>
	<p>(๑๐) รัฐต้องส่งเสริมการลงทุนไปต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศในอุตสาหกรรมสำคัญของชาติ โดยเฉพาะด้านอาหาร การเงิน พลังงาน การท่องเที่ยว กაც้าปลีกค้้าส่ง การเชื่อมต้อกับประเทศต้อต่าง ๆ โดยมีแผนงาน และระบบการด้าเนินการซึ่งมีเป้าหมายและระบบที่ชัดเจน</p>
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชย์ การท่องเที่ยวและบริการ</p> <p>มาตรา ๒๙๗ รัฐส่งเสริมและสนับสนุนระบบสหกรณ์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคุ้มครองความเป็นอิสระ มุ่งการพึ่งพาคนและทรัพยากรในประเทศเป็นหลัก</p> <p>ในการด้าเนินการตามวรรค ๑ ให้รัฐปรับโครงสร้างการบริหารการส่งเสริมสหกรณ์ของภาครัฐใหม่และจัดตั้งสำนักงานพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติเป็นองค์กรมหาชน</p>
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง</p> <p>มาตรา ๒๙๘ รัฐต้องด้าเนินการปฏิรูปด้าเนเศรษฐกิจตามแนวทางดตั้งต้อไปนี้</p> <p>(๑) ด้าเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกัน ลด หรือจ้กกัดการผูกขาดอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ธุรกิจมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ระหว่างภาคเอกชนด้วยกันเอง และระหว่างวิสาหกิจของรัฐกับเอกชน</p> <p>ในกรณีทีรัฐจ้กเป็นต้องทำการผูกขาดในกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์เพื่อประชาชนส่วนใหญ่ รัฐต้องก้ก้บดูแลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต้อผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้ทีด้อยโอกาสกว่า</p>

<p>ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p>ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิ สภาพัฒนาการ</p>
	<p>(๒) ดำเนินการบริหารจัดการรัฐวิสาหกิจอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยรัฐต้องทำการพิจารณา ทบทวน รัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง ทั้งในแง่ความจำเป็นในการดำรงอยู่ ความมีประสิทธิภาพ การแข่งขันอย่างเป็นธรรมกับกิจการของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมเดียวกัน ทั้งนี้รัฐต้องกำหนดเป้าหมายการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งอย่างชัดเจน และยกระดับธรรมาภิบาลของรัฐวิสาหกิจให้ได้ระดับสากล</p> <p>กำหนดบทบาทและภารกิจของหน่วยงานของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจให้ชัดเจน โดยแยกให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลธุรกิจรายสาขาเศรษฐกิจ กับหน่วยงานที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจแทนประชาชน โดยจัดให้มีองค์กรที่มีความเป็นอิสระ รับผิดชอบในการดำเนินงานเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจทุกแห่งแทนประชาชน</p> <p>(๓) ดำเนินการให้ประชาชนและบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในเมืองและในชนบทมีความเท่าเทียมในเชิงโอกาสมีความรู้พื้นฐานทางการเงิน เข้าถึงบริการทางการเงินขั้นพื้นฐาน เช่น กองทุนการออมชุมชน สหกรณ์ชุมชน ระบบธนาคาร และตลาดทุน รวมทั้งเข้าถึงสาธารณูปโภค สำคัญด้านต่าง ๆ</p> <p>(๔) ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐต้องดำเนินการจัดสรรงบประมาณ พัฒนาพิเศษเพิ่มเติมตามความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ในเขตพื้นที่และในกลุ่มคนยากจน เพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและช่วยยกระดับฐานะของคนเหล่านั้น ให้ทัดเทียมกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศในระยะยาว</p>

<p>ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p>ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิ สภาพัฒนาการแห่งชาติ</p>
	<p>(๕) สนับสนุนภาคเอกชนและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการใช้มาตรการทางภาษีอากร และมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม</p> <p>(๖) รัฐมีหน้าที่ดำเนินการและสนับสนุนการดำเนินการของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ในการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การพาณิชย์ การท่องเที่ยว การบริการ การลงทุน โดยสนับสนุนการแปรรูป เพิ่มมูลค่า การปรับโครงสร้าง พัฒนาสมรรถนะและผลิตภาพอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนดำเนินการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และระบบขนส่ง เชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งทุกรูปแบบทั้งภายในและระหว่างประเทศ</p> <p>(๗) รัฐต้องสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจการค้าการลงทุนที่เปิดและเสรี และส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ธุรกิจเอกชนในระดับต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงเข้าหาโอกาสทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก</p>
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง</p> <p>มาตรา ๒๙๙ รัฐต้องจัดตั้งหน่วยงานกลางในระดับชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และโอกาสทางสังคม โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ กรอบนโยบาย เป้าหมายในการขจัดความยากจน และลดระดับความเหลื่อมล้ำของประชาชนที่ชัดเจน และรับผิดชอบในการประสานงานและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อลดและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง</p> <p>มาตรา ๓๐๐ รัฐต้องปรับโครงสร้างการบริหารการส่งเสริมสหกรณ์ใหม่ โดยจัดให้มีองค์กรอิสระขึ้นมา ๑ แห่ง ทำหน้าที่กำกับดูแลระดับมาตรฐานการดำเนินงานของกลุ่มสหกรณ์เพื่อการออมทรัพย์ พร้อมทั้งจัดให้มี สำนักงานพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ เพื่อมุ่งช่วยพัฒนากลุ่มสหกรณ์เพื่อการผลิต โดยยึดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p>
<p>มาตรา ๒๙๓ รัฐต้องดำเนินการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจรายภาคตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาภาคการเกษตรและเกษตรกร กำหนดเขตการใช้พื้นที่ทางการเกษตร รวมทั้งการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร ระบบการแปรรูปสินค้าและนวัตกรรมทางการเกษตร โดยผสมองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการวิจัย และการพัฒนา เพื่อให้เกษตรกรเป็นผู้มีความรู้และมีความมั่นคงทางรายได้ และให้ประเทศไทยเป็นฐานความมั่นคงทางอาหารและเป็นศูนย์ซื้อขายสินค้าเกษตรและอาหารล่วงหน้าในภูมิภาคเอเชีย</p> <p>(๒) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม จัดทำ จัดรูป และบริหารจัดการที่ดินของรัฐและของเอกชนที่ไม่ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อเอื้อให้เกษตรกรและชุมชนสามารถเข้าถึงที่ดินเพื่อทำกิน รวมทั้งรักษาที่ดินทำกินไว้ได้ ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยใช้มาตรการในการจัดตั้งธนาคารที่ดิน การให้สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง หรือมาตรการอื่นที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการประสานกันอย่าง เป็นระบบและนำไปสู่การใช้ประโยชน์สูงสุดจากที่ดิน</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ</p> <p>มาตรา ๓๐๑ รัฐต้องมีแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเกษตรกรให้เป็นผู้มีความรู้ มีความมั่นคงทางรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี เข้าถึงโอกาสการพัฒนา มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีอย่าง ยั่งยืน</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>(๓) คุ้มครองเกษตรกรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการผูกขาดทางการเกษตร ระบบเกษตรพันธสัญญา และการทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรม โดยการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบเกษตรพันธสัญญาให้เกิดความเป็นธรรมแก่เกษตรกร</p> <p>(๔) สร้างระบบประกันความเสี่ยงแก่เกษตรกรกรณีเกิดความเสี่ยงทางการผลิตหรือการตลาด</p> <p>(๕) ส่งเสริมการพัฒนาและขยายพื้นที่การทำระบบเกษตรกรรมยั่งยืนให้มีสัดส่วนพื้นที่อย่างน้อยหนึ่งในสี่ของพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงทางอาหาร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรกรรมไทย โดยให้มีกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาและส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืน และให้องค์กรเกษตรกรและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืนควบคู่และเสริมหนุนกับภาครัฐ ควบคุมการโฆษณาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและส่งเสริมการใช้ที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ เพื่อลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่เกินความจำเป็น ลดการสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค</p> <p>(๖) ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มรายได้แก่ประเทศและกระจายรายได้สู่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน และบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งด้านแผนงานและงบประมาณ</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๗) ปฏิรูปเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ ปฏิรูประบบการขนส่ง รวมทั้งเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งทุกรูปแบบและทุกระดับ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มคุณภาพชีวิต รวมทั้งสร้างกลไกในความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการปฏิรูปดังกล่าว</p> <p>(๘) สร้างและพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ โดยสนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการลงทุน สร้างความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุน ใช้นวัตกรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์</p> <p>(๙) สนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนไทยในต่างประเทศอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการสร้างโอกาส การให้ข้อมูล จัดให้มีมาตรการทางภาษีและมาตรการคุ้มครองอื่น ธารณาการเพื่อการลงทุน และการอื่นที่เกี่ยวข้อง</p>	<p style="text-align: center;">คณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ</p> <p style="text-align: center;">มาตรา ๓๐๒ รัฐต้องมียุทธศาสตร์ในการทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความมั่นคงอาหารในภูมิภาคและในโลก โดยเป็นแหล่งการแปรรูป การผลิต การจัดจำหน่าย และการกระจายสินค้าอาหารคุณภาพสูง และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>รัฐต้องมีแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวในการปฏิรูปอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่มูลค่าของผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรที่สำคัญโดยเฉพาะข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพด ผัก ผลไม้ ดอกไม้ ปศุสัตว์ ประมง และไม้ เพื่อสร้างเป้าหมายและแผนพัฒนารายสินค้าโดยบูรณาการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งเกษตรกร เอกชน และภาครัฐ ทั้งใน</p>

<p>ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p>ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
	<p>ระดับพื้นที่ ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ในการทำให้กิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้อาชีพเกษตรกรมีรายได้สูงและมั่นคง</p> <p>รัฐต้องจัดทำแผนและดำเนินการจัดสรรและบริหารการใช้ที่ดินของทั้งภาครัฐและเอกชนให้เหมาะสมกับการกิจกรรมทางการเกษตรทั้งประเทศไทย เพื่อเอื้อให้เกษตรกรและชุมชนสามารถเข้าถึงที่ดินทำกินและใช้ประโยชน์สูงสุดจากที่ดิน โดยใช้มาตรการต่าง ๆ ประสานกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะ การจัดตั้งธนาคารที่ดิน การให้สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินและทรัพยากร ตลอดจนการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง</p> <p>รัฐต้องมีแผนและดำเนินการปฏิรูปการบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืนเพื่อสนับสนุนการดำรงชีพของเกษตรกร</p> <p>รัฐต้องมีแผนและนโยบายพลังงานทางเลือกในระยะยาวที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดบูรณาการการดำเนินการของภาคส่วนต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชน</p> <p>รัฐต้องสร้างแผนแม่บทด้านการปฏิรูปเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านสินค้าเกษตร เครื่องจักรกลเกษตร และสินค้าแปรรูปเกษตรเป็นรายอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาสินค้าไทยให้เป็นผู้นำในภูมิภาคและในโลกโดยใช้ภูมิปัญญาไทยและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดในโลก</p> <p>รัฐต้องพัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของไทยเพื่อให้สินค้าจากประเทศไทยเป็นผู้นำในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในโลก โดยรัฐทำงานร่วมกับเอกชนในการสร้างระบบมาตรฐานในสินค้าต่าง ๆ ให้สูงกว่า</p>

<p>ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p>ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
	<p>มาตรฐานโลก ตอบสนองความต้องการของตลาด และให้ภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบ หน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ดูแล</p> <p>รัฐต้องสร้างแผนด้านโลจิสติกส์ที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตรที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อให้สามารถนำสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรสู่ตลาดเพื่อให้สินค้าเกษตรมีคุณภาพสูงปลอดภัยและค่าใช้จ่ายต่ำ</p> <p>รัฐต้องมีแผนพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์ซื้อขายสินค้าเกษตรและอาหารล่วงหน้าในภูมิภาค เพื่อให้เกษตรกรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร</p>
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ</p> <p>มาตรา ๓๐๓ รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดองค์กรเกษตรกรที่เข้มแข็งเพื่อให้มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดทำและขับเคลื่อนการดำเนินการแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะ การปฏิรูประบบสหกรณ์การเกษตร การจัดตั้งสภาเกษตรกรในท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกรรายสินค้าต่าง ๆ โดยมีกฎหมายรองรับ</p> <p>รัฐต้องมีกฎหมายคุ้มครองเกษตรกรให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือออกกฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองเกษตรกรและตั้งองค์กรกลางเพื่อดูแลผลประโยชน์ของเกษตรกร</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ</p> <p>มาตรา ๓๐๔ รัฐต้องตั้งหน่วยงานอิสระในระดับชาติเพื่อดูแลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนยุทธศาสตร์รายสาขา โดยติดตาม ประเมินผลจากการดำเนินการอย่างใกล้ชิด และรายงานผลต่อวุฒิสภา รัฐบาล และประชาชน</p> <p>รัฐต้องจัดตั้งหน่วยงานกลางของภาครัฐในระดับชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และโอกาสทางสังคม ภายในประเทศอย่างบูรณาการ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ กรอบนโยบาย เป้าหมายระดับความยากจน และระดับความเหลื่อมล้ำของประชาชนที่ชัดเจน และรับผิดชอบในการประสานงานและประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยแจ้งผลการดำเนินการตามเป้าต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>มาตรา ๒๙๔ ให้มีการปฏิรูปด้านสาธารณสุขตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) เร่งพัฒนาระบบสุขภาพที่ให้ความสำคัญต่อการจัดบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เน้นพื้นที่เป็นฐานและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค และภัยคุกคามต่อสุขภาพ เพื่อนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของสังคมไทย ทั้งนี้ โดยให้ชุมชนและองค์กรบริหารท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวด้วย</p> <p>(๒) ปฏิรูปการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพรวมถึงการเงินการคลังของกองทุนสุขภาพให้มีลักษณะและมาตรฐานใกล้เคียงกัน มีความเสมอภาคและเป็นธรรม เพียงพอและยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการอภิบาลระบบ โดยคำนึงถึงความทั่วถึง</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูประบบสาธารณสุข</p> <p>มาตรา ๓๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำ ดังนี้</p> <p>รัฐต้องดำเนินการปฏิรูปด้านสาธารณสุขตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) รัฐต้องเร่งพัฒนาระบบสุขภาพที่ให้ความสำคัญต่อการจัดบริการสุขภาพปฐมภูมิที่เน้นพื้นที่เป็นฐาน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคและภัยคุกคามต่อสุขภาพ เพื่อนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของสังคมไทย</p> <p>(๒) รัฐต้องปฏิรูปการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพ รวมถึงการเงินการ</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อดูแลภาพรวมและความยั่งยืนทางการคลังให้เกิดนโยบายการดำเนินการที่เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ มีมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในการให้บริการสาธารณสุข</p> <p>(๓) ควบคุมค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีข้อมูลพื้นฐานในการดูแลสุขภาพตนเอง</p> <p>(๔) ให้มีการพัฒนากลไกการกำกับดูแลระบบสุขภาพและการให้บริการสุขภาพในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดที่เป็นธรรม กำกับควบคุมราคาและค่าบริการทางการแพทย์ให้มีราคาและค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อผู้รับบริการ</p> <p>(๕) ปฏิรูประบบการผลิตและการกระจายบุคลากรทางการแพทย์ไปสู่ชนบท โดยส่งเสริมการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ผ่านสถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน</p>	<p>คลังของกองทุนสุขภาพให้มีความเป็นเอกภาพ เสมอภาคและเป็นธรรมโดยให้เพียงพอและยั่งยืน เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการอภิบาลระบบ โดยคำนึงถึงมาตรฐานความทั่วถึง เป็นธรรมประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สุดดูแลภาพรวมและควบคุมยั่งยืน</p> <p>ทบทวนโครงสร้างให้เกิดขึ้นโดยทบทวนโครงสร้างที่เป็นธรรม สดความเท่าเทียมกันที่มีประสิทธิภาพในโครงสร้างที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูง</p>
<p>มาตรา ๒๙๕ ให้มีการปฏิรูปด้านสังคมตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ปฏิรูปกฎหมาย กฎ และกติกาต่างๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีสิทธิที่จะดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทุนชุมชนต่าง ๆ จัดทำบริการสาธารณะและจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชน โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรบริหารท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และองค์กรเอกชน</p> <p>(๒) ปฏิรูประบบสวัสดิการสังคม ทั้งด้านการให้บริการสังคม การประกันสังคมทุกกลุ่มวัย การช่วยเหลือทางสังคม และการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ที่มีความครอบคลุม เพียงพอ ยั่งยืน มีคุณภาพ เข้าถึงได้ และมีมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเน้นครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส</p> <p>มาตรา ๓๐๖ รัฐต้องดำเนินการปฏิรูปด้านสังคมตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) รัฐต้องให้คนทุกกลุ่มคนทุกเพศทุกวัยเป็นผู้รับสิทธิหรือเป็นผู้ให้บริการหรือได้รับความช่วยเหลือจากสวัสดิการสังคม และสิทธิที่ได้รับควรชัดเจน เชื่อมโยงความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นธรรม</p> <p>(๑) ผลักดันอย่างต่อเนื่องให้มีการปฏิรูปกฎหมาย กฎ และกติกาต่างๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีสิทธิที่จะดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการกิจการ สถาปณารูปแห่งชาติ</p>
<p>สร้างระบบส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาสังคมและผู้มีจิตอาสาในการดำเนินการดังกล่าว พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องให้กับผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชายขอบ รวมทั้งอารยสถาปัตยกรรมและระบบที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เพื่อจัดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี</p> <p>(๓) รัฐ หน่วยงานของรัฐ องค์กรบริหารท้องถิ่น และศาสนสถาน ต้องจัดให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้คนในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในการทำกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ทางสังคม กิจกรรมนันทนาการ และกีฬา</p> <p>(๔) จัดทำแผนระยะยาวและดำเนินการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย โดยเฉพาะการจัดให้มีระบบการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชรา และการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุที่เหมาะสมของประชาชน การปรับปรุงระบบการเกษียณอายุที่เหมาะสม การปฏิรูประบบสวัสดิการผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพเพื่อให้ดำรงชีพได้อย่างเหมาะสม ระบบการดูแลระยะยาว และการใช้ทุนทางปัญญาของผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มและเครือข่ายที่เข้มแข็ง และจัดให้มีระบบ กลไก และกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพย์สินเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว</p> <p>(๕) ให้หลักประกันด้านความปลอดภัยของสินค้าและบริการ โดยเฉพาะความปลอดภัยของอาหาร และจัดให้มีระบบหรือกลไกคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักการป้องกันล่วงหน้า เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายหรือลดผลกระทบจากกรณีที่สามารถคาดหมายได้ล่วงหน้า และต้องจัดให้มีกองทุนเพื่อชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือบริการที่ไม่ปลอดภัย</p>	<p>ทุนชุมชนต่าง ๆ จัดทำบริการสาธารณะ และจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชน</p> <p><u>(๒) จัดให้มีระบบและกลไกที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมทั้งด้านการให้บริการสังคม การประกันสังคมทุกกลุ่มวัย การช่วยเหลือทางสังคม และการสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ที่มีความครอบคลุม เพียงพอ ยั่งยืน มีคุณภาพ เข้าถึงได้ และมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเน้นครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน เร่งรัดสร้างระบบส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาสังคมและจิตอาสา ระบบการดูแลช่วยเหลือเพิ่มเติมให้กับผู้ด้อยโอกาส คนพิการ คนชายขอบ และระบบที่อยู่อาศัยสำหรับคนทุกคน อันนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน</u></p> <p>(๓) รัฐต้องดำเนินการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยโดยเฉพาะการจัดให้มีระบบการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราและการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุที่เหมาะสมของประชาชน การปรับปรุงระบบการเกษียณอายุที่เหมาะสม การปฏิรูประบบบำนาญพื้นฐานแก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพเพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ การจัดให้มีระบบการดูแลระยะยาว และการนำทุนทางปัญญาของผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาประเทศชาติ รวมทั้งการมีระบบและกลไกให้เกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายและชมรมที่เข้มแข็งของประชาชนวัยสูงอายุ การจัดให้มีกลไกในการบูรณาการระบบบำนาญทั้งระบบและจัดให้มีระบบ กลไก และกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพย์สินเพื่อรองรับการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว</p> <p>(๒๔) รัฐต้องให้หลักประกันด้านความปลอดภัยของสินค้าและบริการ และจัดให้มี</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการกิจการ สถาปณีสถาปัตยกรรมแห่งชาติ</p>
<p>ให้มีคณะกรรมการปฏิรูปสังคมและชุมชนขึ้นคณะหนึ่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มีหน้าที่ศึกษาและจัดทำแนวทาง ข้อเสนอแนะ และกฎหมายต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้เกิดการปฏิรูปด้านสังคมและชุมชน รวมทั้งมีหน้าที่ติดตาม กำกับ และสนับสนุนการปฏิรูปด้านสังคมให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง ทั้งนี้ โดยมีองค์ประกอบที่มา และอำนาจหน้าที่ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>ระบบหรือกลไกคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักการป้องกันล่วงหน้า เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายหรือลดผลกระทบจากกรณีที่สามารถคาดหมายได้ล่วงหน้า และต้องจัดให้มีกองทุนเพื่อชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือบริการที่ไม่ปลอดภัย</p> <p><u>(๕) การสร้างสภาพแวดล้อมและอารยสถาปัตยกรรมสำหรับคนทุกคน มีการขยายอายุการทำงานที่ยืดหยุ่น การสร้างเสริมเครือข่ายการทำงานให้เข้มแข็ง รวมไปถึงมีการส่งเสริมให้เกิดคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ และปฏิรูปการวางแผนครอบครัวแห่งชาติสำหรับสังคมยุคใหม่</u></p> <p><u>(๖) ให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีหน้าที่ศึกษาและจัดทำแนวทาง ข้อเสนอแนะและกฎหมายต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้เกิดการปฏิรูปด้านสังคมและชุมชน รวมทั้งมีหน้าที่ติดตามกำกับและสนับสนุนการปฏิรูปด้านสังคมให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง อย่างน้อยภายในระยะเวลาสิบปี</u></p>
<p>มาตรา ๒๙๖ ให้มีการปฏิรูปสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน มีมาตรฐาน มีคุณภาพสูงสุด และเป็นที่ยึดถือทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ตามแนวทางดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) มีกลไกส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีเสรีภาพควบคู่กับมารับผิดชอบ เร่งพัฒนากลไกที่เป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากการถูกครอบงำและแทรกแซงโดยอำนาจรัฐและทุน เพื่อให้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและรอบด้าน รวมทั้งส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชน</p>	<p>คณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <p>มาตรา ๓๐๗ “รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปด้านการสื่อสารอย่างน้อยในเรื่องดังต่อไปนี้</p> <p><u>(๑) ๓) กฎหมายที่ช่วยทั้งการส่งเสริมมาตรฐานและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพสื่อ</u></p> <p><u>(๑) กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อปกป้องเสรีภาพ ส่งเสริมจริยธรรม คุ้มครองสวัสดิภาพและสวัสดิการของสื่อมวลชน</u></p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๒) เร่งพัฒนามาตรการและกลไกการกำกับดูแลสื่อสารมวลชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งการกำกับดูแลตนเองด้านจริยธรรม การกำกับดูแลโดยภาคประชาชน และการกำกับดูแลโดยหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมาย มีมาตรการส่งเสริมให้ประชาชน ผู้ใช้ และผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ มีความตระหนักรู้ถึงสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบ และตระหนักถึงหน้าที่ในฐานะที่เป็นพลเมือง</p> <p>(๓) มีกลไกการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีสื่อทางเลือก สื่อชุมชน สื่อสันติภาพ ตลอดจนส่งเสริมและอุดหนุนการสร้างสรรค์รวมทั้งการผลิตและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์สาธารณะ</p>	<p>(๒) กฎหมายเกี่ยวกับการสร้างกลไกเพื่อป้องกันการผูกขาด ครอบงำ และแทรกแซงสื่อ โดยจะต้องมีการออกกฎหมายเพื่อป้องกันการผูกขาด ครอบงำ และสิทธิข้ามสื่อ ที่จะเป็นการครอบงำหรือกระทบต่อสิทธิการรับรู้ข่าวสารข้อมูลที่หลากหลายของประชาชน</p> <p>(๓) กฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ภาครัฐ เพื่อป้องกันไม่ให้ใช้บางส่วนนี้เพื่อประชาสัมพันธ์ตัวบุคคล การทุจริต และการใช้งบประมาณส่วนนี้เพื่อแทรกแซงสื่อ</p> <p>(๔) <u>กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลและข่าวสารของทางราชการ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารของราชการได้โดยง่าย ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ และเป็นกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐให้เกิดความโปร่งใส ทั้งนี้ ต้องไม่กีดกันการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและกำหนดขั้นตอนการเข้าถึงที่ยุ่งยากจนเกินควร</u></p> <p>(๕) <u>กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคสื่อ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรคมนาคม สื่อสารสนเทศ หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเป็นการให้บริการด้านสื่อสาร โดยกำหนดให้จัดตั้งองค์กรเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบจากสื่อดังกล่าว ให้ได้รับการปกป้องจากการล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพ ในเกียรติยศชื่อเสียง สุขภาพ ฐานะความเป็นอยู่ของบุคคล รวมทั้งมีกระบวนการคุ้มครองเยียวยาที่รวดเร็วและเหมาะสม</u></p>

ภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง

หมวด ๓ การสร้างความปรองดอง

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p style="text-align: center;">หมวด ๓ การสร้างความปลอดภัย -----</p>	<p style="text-align: center;">หมวด ๓ การสร้างความปลอดภัย -----</p>
<p>มาตรา ๒๙๗ เพื่อประโยชน์ในการสร้างความสมานฉันท์ ความรักสามัคคี และความปรองดองระหว่างคนในชาติให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมประชาธิปไตยที่มีความแตกต่างหลากหลาย และสร้างแนวทางที่จะนำพาประเทศไปสู่ความมีเสถียรภาพและสันติสุขอย่างยั่งยืน ให้มีคณะกรรมการอิสระเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ ประกอบด้วย กรรมการจำนวนไม่เกินสิบห้าคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่เป็นฝักฝ่ายทางการเมืองหรือความขัดแย้ง และผู้ซึ่งเป็นผู้นำในความขัดแย้ง</p> <p>ที่มา วาระการดำรงตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานของคณะกรรมการอิสระเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ รวมทั้งหน่วยธุรการ และการอื่นที่จำเป็น ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ</p>	<p>มาตรา ๓๐๘ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>
<p>มาตรา ๒๙๘ คณะกรรมการอิสระเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ศึกษา วิเคราะห์ เพื่อหาสาเหตุแห่งความขัดแย้งในประเทศ ความเสียหายที่เกิดขึ้น และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขต่อคณะรัฐมนตรีหรือรัฐสภา ทั้งนี้ โดยพิจารณารายงานหรือผลการศึกษาที่องค์กรต่างๆ จัดทำขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ</p>	<p>มาตรา ๓๐๙ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>(๒) เสริมสร้าง ดำเนินการ และประสานงานให้เกิดสถานะที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และปรองดองในหมู่ประชาชนทั้งประเทศ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน และสร้างเครือข่ายในการสร้างความปรองดองในภาคส่วนต่างๆ ให้มีกระบวนการสร้างความปรองดองเกิดขึ้น</p> <p>(๓) เป็นคนกลางในการประสานระหว่างผู้นำในความขัดแย้งทุกกลุ่มเพื่อลดหรือยุติความขัดแย้งระหว่างกัน</p> <p>(๔) รวบรวมข้อเท็จจริงและทำรายงานเกี่ยวกับความขัดแย้ง การละเมิดกฎหมาย การละเมิดสิทธิมนุษยชน และผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้กระทำ ทั้งนี้ โดยจะเปิดเผยชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องหรือข้อมูลอื่นใดที่ทำให้ทราบได้ว่าเป็นผู้ใด ไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการเปิดเผยตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>(๕) ให้การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและครอบครัว รวมทั้งฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และจิตใจของผู้ได้รับผลกระทบ</p> <p>(๖) เสนอให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาอภัยโทษแก่บุคคลซึ่งให้ความจริงอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การดำเนินงาน และผู้กระทำซึ่งได้แสดงความสำนึกผิดต่อคณะกรรมการอิสระเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติแล้ว</p> <p>(๗) ให้การศึกษาและเรียนรู้แก่สาธารณชนเพื่อให้ตระหนักถึงผลของความรุนแรง ความเกลียดชัง รวมทั้งความจำเป็นและประโยชน์ของการใช้สันติวิธีแก้ปัญหาความรุนแรง ตลอดจนสร้างเครื่องเตือนใจให้สังคมรำลึกถึงผลร้ายและความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อจะร่วมกันป้องกันมิให้เกิดเหตุดังกล่าวอีก</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>(๘) ส่งเสริมและเสนอแนะการปฏิรูปเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรม โดยเคารพความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม และเสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่อการดังกล่าวต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเพื่อเสนอต่อรัฐสภา</p> <p>(๙) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติบัญญัติ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และหน่วยงานของรัฐ ต้องให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการอิสระเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ รวมทั้งต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่การดำเนินการของคณะกรรมการอิสระเสริมสร้างความปรองดองแห่งชาติ</p>	

บทสุดท้าย

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p style="text-align: center;">บทสุดท้าย การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ -----</p>	<p style="text-align: center;">บทสุดท้าย การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ -----</p>
<p>มาตรา ๒๙๙ การขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะกระทำมิได้</p>	<p>มาตรา ๓๑๐ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>
<p>มาตรา ๓๐๐ การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในบททั่วไป ภาค ๑ พระมหากษัตริย์และประชาชน และการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการพื้นฐานสำคัญที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๓๐๒</p> <p style="padding-left: 40px;">หลักการพื้นฐานสำคัญตามวรรคหนึ่ง หมายถึง</p> <p style="padding-left: 40px;">(๑) หลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมืองในทางการเมือง</p> <p style="padding-left: 40px;">(๒) โครงสร้างของสถาบันการเมือง ซึ่งได้แก่การมีสองสภา องค์ประกอบของแต่ละสภา การตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ</p> <p style="padding-left: 40px;">(๓) กลไกเพื่อการรักษาวินัยการเงิน การคลัง และการงบประมาณ</p> <p style="padding-left: 40px;">(๔) สาระสำคัญของบทบัญญัติในภาค ๓ หลักนิติธรรม ศาล และองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ</p>	<p>มาตรา ๓๑๑ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>(๕) สาระสำคัญของบทบัญญัติในภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง</p> <p>(๖) หลักเกณฑ์การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามบทสุดท้ายนี้</p> <p>การแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อขยายหรือเพิ่มสิทธิเสรีภาพหรือการมีส่วนร่วมของพลเมืองทางการเมือง หรือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ไม่ถือเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการพื้นฐานสำคัญตามมาตรา</p>	
<p>มาตรา ๓๐๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย</p> <p>(๒) ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ</p> <p>(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา</p> <p>(๔) การพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมด้วย</p>	<p>มาตรา ๓๑๒ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ</p> <p>(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป</p> <p>(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา</p> <p>(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ประธานรัฐสภาส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภาเห็นชอบแล้วให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นได้ตราขึ้นโดยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญนี้หรือมีข้อความขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๙๙ หรือไม่ หรือเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการพื้นฐานสำคัญตามมาตรา ๓๐๐ หรือไม่ ซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หรือมีข้อความขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๙๙ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป แต่ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการพื้นฐานสำคัญตามมาตรา ๓๐๐ ให้ศาลรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญนั้นกลับคืนให้รัฐสภาเพื่อพิจารณาดำเนินการตามมาตรา ๓๐๒ ต่อไป</p> <p>(๘)ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วว่าได้ตราขึ้น โดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หรือไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขึ้น</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๖ และมาตรา ๑๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่มติยืนยันต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา</p>	
<p>มาตรา ๓๐๒ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๓๐๐ ให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๓๐๑ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗) แล้วให้ประธานรัฐสภานำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อดำเนินการให้พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงประชามติก่อนนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ</p> <p>ในกรณีที่พลเมืองผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติโดยเสียงข้างมากไม่เห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นอันตกไป แต่ถ้าพลเมืองผู้มาใช้สิทธิออกเสียงประชามติโดยเสียงข้างมากเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่มีการออกเสียงประชามติ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้</p>	<p>มาตรา ๓๑๓ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจ</p>
<p>มาตรา ๓๐๓ ทุกรอบห้าปีนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปยังสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี ศาลฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองสูงสุด และองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย เพื่อให้แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายละหนึ่งคน ประกอบกันเป็นคณะผู้ทรงคุณวุฒิอิสระประเมินผลการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ</p> <p>ในกรณีที่คณะผู้ทรงคุณวุฒิอิสระตามวรรคหนึ่งเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป และประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปด้วย</p>	<p>มาตรา ๓๑๔ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

บทเฉพาะกาล

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจ</p>
<p style="text-align: center;">บทเฉพาะกาล -----</p>	<p style="text-align: center;">บทเฉพาะกาล -----</p>
<p>มาตรา ๓๐๔ ให้คณะองคมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นคณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>มาตรา ๓๑๕ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>
<p>มาตรา ๓๐๕ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ทำหน้าที่ สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๓๖</p> <p>ในระหว่างเวลาดังกล่าว เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติให้ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ</p> <p>ในวาระเริ่มแรก หากปรากฏว่าเมื่อต้องมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๓๖ แล้ว แต่ยังไม่วุฒิสภา ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาต่อไป เว้นแต่การพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งและการถอดถอนจากตำแหน่งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ และกิจการใดที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการในระหว่างเวลาดังกล่าว ให้มีผลเป็นการดำเนินการของวุฒิสภา และในกรณีที่บทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญนี้ หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ</p>	<p>มาตรา ๓๑๖ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิการ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>มีให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๐๓ มาตรา ๑๐๔ มาตรา ๑๐๕ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๖ มาตรา ๑๑๙ บทบัญญัติเกี่ยวกับวุฒิสภาตามมาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๔ บทบัญญัติเกี่ยวกับการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๑๙ วรรคสาม มาตรา ๒๔๗ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ห้ามมิให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ</p> <p style="text-align: center;">ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๒ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ด้วยโดยอนุโลม</p>	
<p>มาตรา ๓๐๖ เพื่อประโยชน์ในการจัดให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นที่จำเป็น ให้สภาปฏิรูปแห่งชาติและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไป และสิ้นสุดลงในวันเปิดประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๓๖</p> <p>เพื่อประโยชน์แห่งการขจัดส่วนได้เสีย ห้ามมิให้กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่หรือผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมือง ภายในสองปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง</p>	<p>มาตรา ๓๑๗ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจ</p>
<p>มาตรา ๓๐๗ ให้คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติดังต่อไปนี้ แล้วเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา โดยมีให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายเกี่ยวกับการเงินตามมาตรา ๑๔๗ วรรคสอง และมาตรา ๑๕๐ มาใช้บังคับ ในกรณีนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด ดังนี้</p> <p>(๑) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างจากคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>(๒) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๕๙ (๒) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) และ (๑๒) ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างจากคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>(๓) ร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้และได้ยกร่างและเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างจากคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ</p> <p>ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยในคณะกรรมการวิสามัญนั้นต้องประกอบด้วยกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าสองคนเป็นกรรมการด้วย</p>	<p>มาตรา ๓๑๘ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง (๑) หรือ (๒) แล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๓</p> <p>ในกรณีที่พ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว แต่สภานิติบัญญัติแห่งชาติยังพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งไม่แล้วเสร็จ ให้ถือเสมือนว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ และให้ดำเนินการดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาตินำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญภายในเจ็ดวันเพื่อพิจารณา และให้นำความในมาตรา ๑๖๓ มาใช้บังคับ แล้วให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา ๑๕๖ โดยพลัน</p> <p>(๒) ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายโดยพลันเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย</p> <p>ในระหว่างที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวรรคหนึ่ง (๑) ยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังคงใช้บังคับต่อไปเฉพาะเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ</p> <p>ในกรณีที่สภาปฏิรูปแห่งชาติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติใดแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาต่อไป ในกรณีที่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการต่อไป ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาปฏิรูปแห่งชาติเสนอ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยในคณะกรรมการวิสามัญนั้นต้องประกอบด้วยสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามเป็นกรรมการ</p>	
<p>มาตรา ๓๐๘ ในวาระเริ่มแรกนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>(๑) ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน และดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภากฎตามรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน ทั้งนี้ นับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๓๐๗ วรรคหนึ่ง (๑) มีผลใช้บังคับ โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภากฎตามรัฐธรรมนูญนี้ แทนคณะกรรมการดำเนินการจัดการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๖๘</p>	<p>มาตรา ๓๑๙ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งแรกภายหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งหรือกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคการเมืองเดียวหรือกลุ่มการเมืองเดียวไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่เป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตั้งแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ จะเป็นสมาชิกน้อยกว่าสามสิบวันก็ได้</p> <p>(๒) ให้คณะบุคคลซึ่งประสงค์จะจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มการเมืองตามรัฐธรรมนูญนี้ ไปแจ้งเป็นกลุ่มการเมืองต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งต้องรับแจ้งโดยเร็ว และเมื่อได้แจ้งแล้ว ให้มีสิทธิส่งบุคคลผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มเมืองนั้น เข้าสมัครรับเลือกตั้งได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา</p> <p>(๓) มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๔ (๕) และมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง มาใช้บังคับกับผู้ซึ่งเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐</p> <p>(๔) เมื่อครบสามปีนับแต่วันเริ่มต้นสมาชิกภาพ ให้สมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๒๑ (๑) (๒) และ (๓) ทั้งหมดพ้นจากสมาชิกภาพ และให้สมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๑๒๑ (๔) จำนวนกึ่งหนึ่ง พ้นจากสมาชิกภาพโดยการจับสลาก และมีให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๔ (๕) และมาตรา ๑๒๕ วรรคสอง รวมทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งและการห้ามดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระตามมาตรา ๑๒๖ วรรคสอง มาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวในการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาคราวถัดไปหลังจากที่บุคคลดังกล่าวสิ้นสุดสมาชิกภาพตามมาตรา ๑๒๑ (๕) โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการได้มาซึ่งสมาชิก</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>วุฒิสภาแทนตำแหน่งที่ว่างลงด้วยเหตุดังกล่าว ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งดังกล่าวว่างลง</p>	
<p>มาตรา ๓๐๙ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะเมื่อคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้เข้ารับหน้าที่</p> <p>ให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะพร้อมกับคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ด้วย</p> <p>มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๗๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗๕ และการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๕ (๔) (๗) และ (๘) มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาให้ความเห็นชอบของวุฒิสภา ตามมาตรา ๑๗๔ มาใช้บังคับกับรัฐมนตรีที่พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>มาตรา ๓๒๐ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>มาตรา ๓๑๐ ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้ และให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดวาระ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างให้เป็นไปตามมาตรา ๒๒๙ ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับและคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้เข้ารับหน้าที่แล้ว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๓๐ และมาตรา ๒๓๑</p> <p>บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป แต่ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ให้นำข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้มาใช้ไปพลางก่อน จนกว่าจะตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จตามมาตรา ๓๐๗ วรรคหนึ่ง (๒)</p> <p>ให้กรรมการการเลือกตั้งซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนี้ และให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนสิ้นสุดวาระตามวาระที่มีอยู่เดิมในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง</p>	<p>มาตรา ๓๒๑ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>ให้กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญนี้ และให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดวาระ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำเนินการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแทนตำแหน่งที่ว่างให้เป็นไปตามมาตรา ๒๗๑ ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมีผลใช้บังคับ และคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้เข้ารับหน้าที่แล้ว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๑</p> <p>ให้กรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ และให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดวาระตามวาระที่มีอยู่เดิมในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง และมีให้นำบทบัญญัติที่บัญญัติให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวตามมาตรา ๒๗๐ วรรคสี่ มาใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวในการแต่งตั้งกรรมการตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>ให้บุคคลตามมาตรา ๒๗๑ ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ต่อไป จนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นใช้บังคับ เว้นแต่บทบัญญัติใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญนี้ ให้ใช้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้แทน</p>	

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดในองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะเข้ารับการสรรหาเป็นกรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญนี้ มิได้</p>	
<p>มาตรา ๓๑๑ ให้ดำเนินการรวมองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเข้าด้วยกันเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน โดยให้ดำเนินการดังนี้</p> <p>(๑) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญนี้ และให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดวาระ โดยให้เริ่มนับวาระตั้งแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง</p> <p>(๒) ให้กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญนี้ และให้คงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนมีผลใช้บังคับ และคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้เข้ารับหน้าที่แล้ว</p> <p>(๓) ให้ดำเนินการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนส่วนที่ยังขาดอยู่ เพื่อให้ครบจำนวนตามมาตรา ๒๗๕ ซึ่งต้องดำเนินการไปพร้อมกับการสรรหาตาม (๒) และต้อง</p>	<p>มาตรา ๓๒๒ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ</p>
<p>ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนมีผลใช้บังคับ และคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้เข้ารับหน้าที่แล้ว</p> <p>(๔) ให้จัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนโดยการรวมสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเข้าด้วยกัน และให้บุคลากรของทั้งสองหน่วยงานดังกล่าวคงดำรงตำแหน่งและให้ได้รับสิทธิประโยชน์อื่นตามที่ได้รับอยู่เดิมไปพลางก่อนจนกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนจะมีผลใช้บังคับ</p> <p>ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินหรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ จะเข้ารับการสรรหาเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญนี้ มิได้</p>	
<p>มาตรา ๓๑๒ ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับกับกรณีต่างๆ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้</p> <p>(๑) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๑ วรรคสอง ที่กำหนดให้ต้องจัดทำงบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่ายประจำปี มาใช้บังคับกับการจัดทำงบประมาณแผ่นดินสำหรับปีงบประมาณที่ถัดจากปีงบประมาณที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>(๒) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐๗ มาใช้บังคับกับการพิจารณาดำเนินการเพื่อแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการพลเรือน หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง จนกว่าจะตรากฎหมายตามมาตรา ๒๐๗ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>มาตรา ๓๒๓ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

<p style="text-align: center;">ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ</p>
<p>มาตรา ๓๑๓ ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการต่างๆ ดังต่อไปนี้ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด</p> <p>(๑) ให้ตรากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์การลงโทษทางวินัยตามมาตรา ๒๑๙ วรรคห้า รวมทั้งกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์กรบริหารงานบุคคลของผู้พิพากษา หรือตุลาการตามมาตรา ๒๒๕ ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>(๒) ให้ตรากฎหมายเกี่ยวกับการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลตามมาตรา ๒๒๒ ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>(๓) ให้ออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีตามมาตรา ๒๔๑ (๑) และ (๒) ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา ๓๐๗ ใช้บังคับ</p>	<p>มาตรา ๓๒๔ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>
<p>มาตรา ๓๑๔ บรรดาบทกฎหมายใดที่มีเนื้อหาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ ให้ผู้รักษาการตามกฎหมายนั้นและคณะรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการตราหรือการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนั้นให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>มาตรา ๓๒๕ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>
<p>มาตรา ๓๑๕ บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>มาตรา ๓๒๖ ไม่ได้เสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นอย่างอื่น</p>

